

Korsningen Östra hamngatan och Krukmakargränd i Arboga

L2004:3307
Sturestaden 3:1
Arboga stad och kommun
Västmanlands län och landskap
Therese Ekholm och Erica Strengbom

ARKEOLOGGRUPPEN I ÖREBRO AB
Radiatorvägen 11, 702 27 Örebro
Telefon 019-609 04 10
www.arkeologgruppen.se
arkeologgruppen@arkeologgruppen.se

*Översiktskarta över Sverige med
Västmanlands län markerat i rött.*

© 2025 Arkeologgruppen AB
Arkeologgruppen rapport 2024:66
Lst dnr 431-5668-2024

Författare	Therese Ekholm och Erica Strengbom
Kvalitetsgranskning	Annica Ramström
Grafisk form	Nina Balknäs
Omslagsfoto	Korsningen Östra Hamngatan och Krukmakargränd i Arboga.
Foto	Arkeologgruppen AB om inte annat anges i figurtexten.

Upphovsrätt, om inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY.
Villkor finns tillgängliga på <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.sv>

Fastighetskartan: © Lantmäteriet Dnr: R50223371_200001

Terrängkartan, samt GSD-Översiktskartan: Lantmäteriet (CC0)

ARKEOLOGGRUPPEN AB RAPPORT 2024:66

ARKEOLOGISK UNDERSÖKNING
I FORM AV SCHAKTNINGSÖVERVAKNING

Korsningen Östra hamngatan och Krukmakargränd i Arboga

L2004:3307

Sturestaden 3:1

Arboga stad och kommun

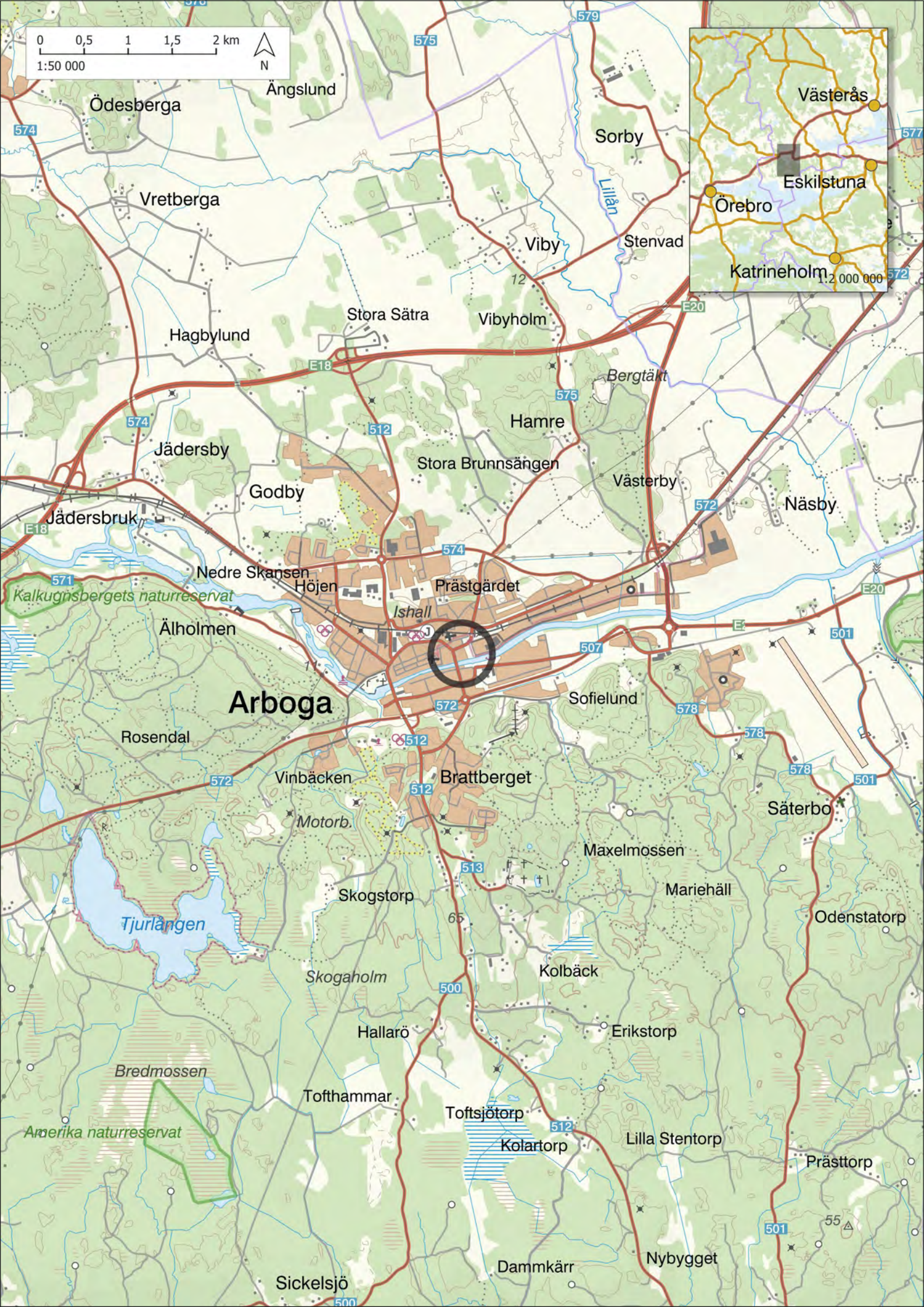
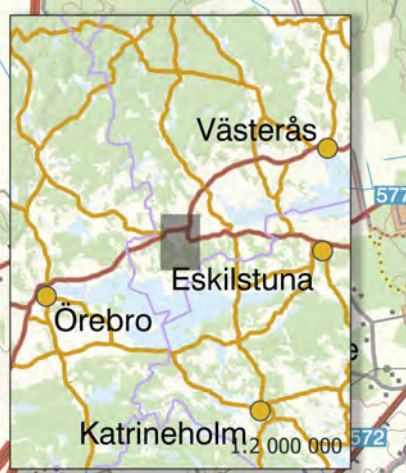
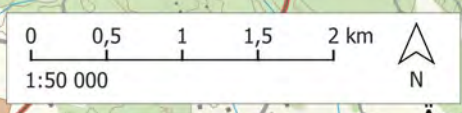
Västmanlands län och landskap

Therese Ekholm och Erica Strengbom

Lst dnr 431-5668-2024

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Sammanfattande inledning.....	5
Bakgrund och kulturmiljö.....	5
Tidigare arkeologiska insatser	7
Syfte, metod och målgrupper	7
Resultat.....	9
Utvärdering av resultaten i förhållande till undersökningsplanen	9
Tekniska och administrativa uppgifter	10
Referenser	11
Förteckning över figurer	11

SAMMANFATTANDE INLEDNING

I samband med att markarbeten utfördes inom den östra delen av fornlämningen Arboga stadslager L2004:3307, medverkade Arkeologgruppen och övervakade schaktningsarbetet. Schaktning skedde i korsningen Östra Hamngatan och Krukmakargränd. Schaktningsövervakningen genomfördes i november 2024 och betalningsansvaret bars av Västra Mälardalen VA AB. Inget av arkeologiskt intresse påträffades vid schaktningsövervakningen.

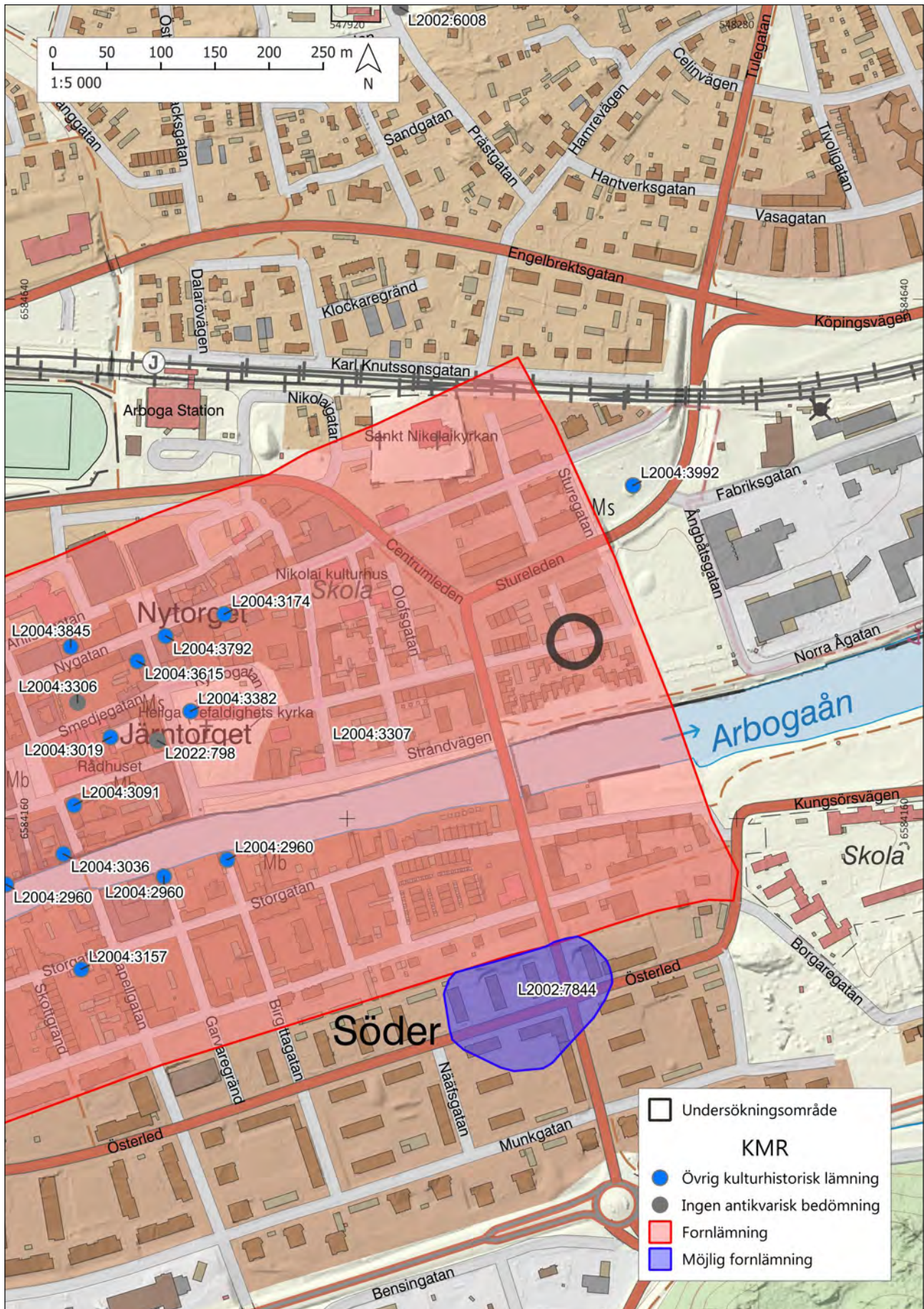
BAKGRUND OCH KULTURMILJÖ

De äldsta beläggen för Arboga som stadsbildning är från 1200-talets slut och år 1286 nämns namnet *Arbugæ* för första gången. Namnet betyder åbåge eller åkrök. Ungefär samtidigt grundade franciskanerorden ett kloster med klosterkyrka som idag är Heliga Trefaldighets kyrka. I och med att den blev färdig fick Arboga ställning som religiöst huvudsäte i Norden och år 1330 betraktades Arboga som en fullt utvecklad stad med sigill.

Arboga har inte genomgått någon reglering av stadsplanen, vilket många andra städer har gjort, och staden har i viss omfattning kvar sin ursprungliga medeltida stadsplan med ett flertal välbevarade medeltida byggnader och källare. Staden har hela tiden haft en viktig roll som handels- och omlastningsplats för den järnmalm som fraktades från Bergslagen till Stockholm.

Arbogaåns vattensystem har varit transportleder för Noraskogs och Lindesbergs bergslagsområden ner till Mälaren (Strengbom 2017; Vinoy 2024; Ekholm & Ramström 2024).

Figur 1 (föregående sida). Översiktskarta över Arboga med undersökningsområdet markerat med svart cirkel. Skala 1:50 000. Infällning med skala 1:2 000 000.

Figur 2. Fornlämningssmiljön runtom undersökningsområdet, som är markerat med svart cirkel. Skala 1:5 000.

Tidigare arkeologiska insatser

Norr om Arbogaån har ett flertal arkeologiska insatser utförts, mestadels i form av schaktningsövervakningar. Nedan redovisas endast undersökningar som gjorts i närheten av det aktuella schaktet.

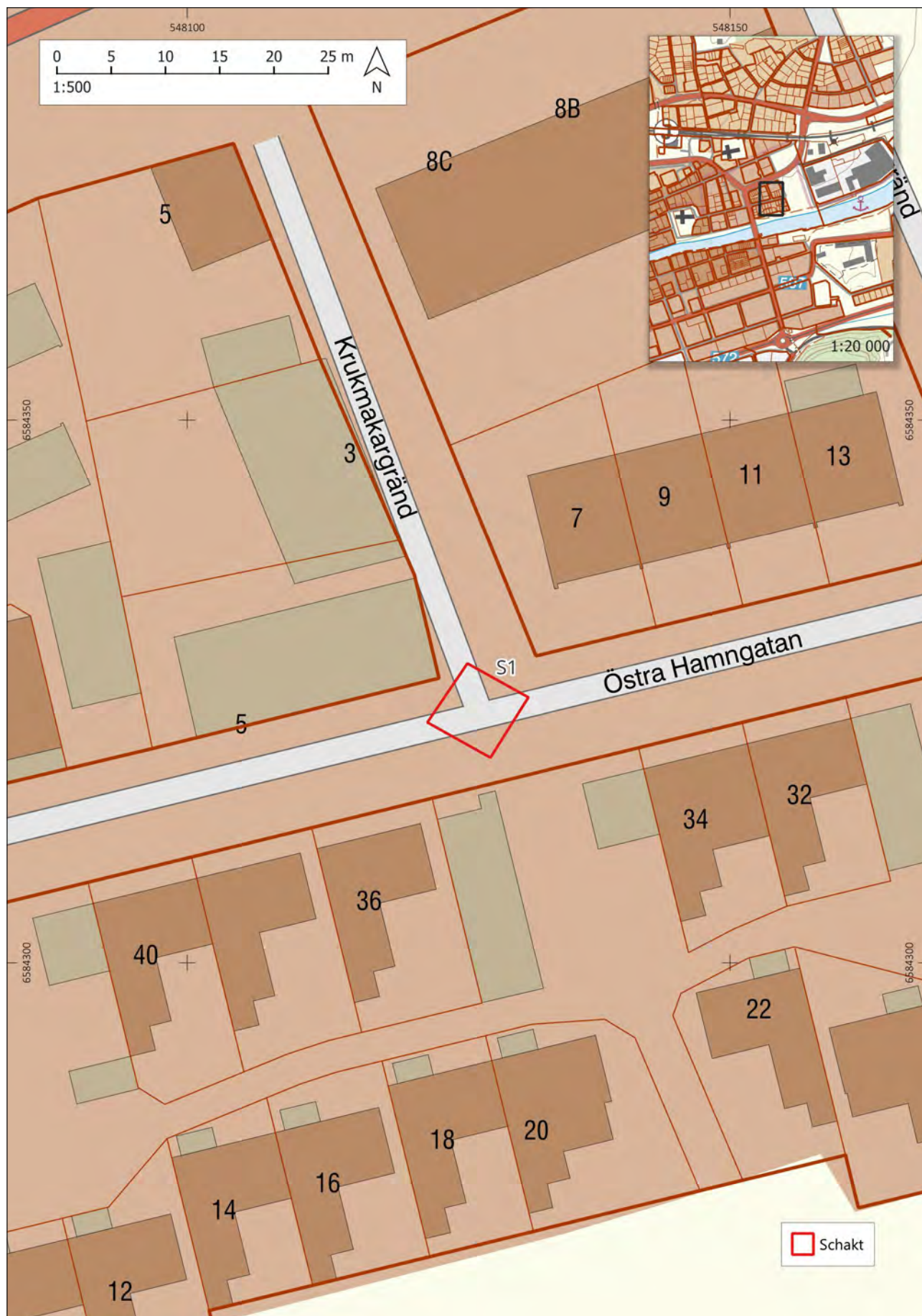
Tidigare i år (2024) har Arkeologgruppen utfört två schaktningsövervakningar. En av dem utfördes i samma område, på Östra hamngatan och Krukmakargränd, där inget av arkeologiskt intresse påträffades (Ekholm & Ramström 2024). Den andra utfördes på Skeppargränd och Olofsgatan fram till korsningen Östra Hamngatan och Herrgårdsgatan. Där påträffades stråk av stadslagret med bebyggelse (L2004:3307). Det daterades genom föremålsdateringar av rödgods och kritpipor till 1600–1700-tal (Vinoy 2024).

Beläget drygt 50 meter väster om Skeppargränd gjordes år 2014 en förundersökning inom kvarteret Gropgården. Resultaten stödjer den tidigare hypotesen om en expansion av staden österut under slutet av 1500-talet eller början av 1600-talet (Nordström 2015). Två ytterligare schaktningsövervakningar inom samma kvarter har utförts. Vid undersökningarna påträffades två hus och en kavelbro från tidigmodern tid (Spjuth 2022, 2023). Dateringarna från schaktningsövervakningarna stämde väl in med de resultat som förundersökningen från år 2014 gav.

I det nordvästra hörnet av korsningen Hamngatan och Herrgårdsgatan utfördes år 2012 en schaktningsövervakning. Inga kulturlager påträffades och fyllnadsmassorna bestod endast av modernt material (Alström 2012).

SYFTE, METOD OCH MÅLGRUPPER

Syftet med schaktningsövervakningen var att med ett vetenskapligt arbetssätt dokumentera och ta bort eventuella berörda arkeologiska lämningar under arbetets gång. Schaktet dokumenterades i plan, fotograferades och beskrevs. Målgrupper för undersökningen är Länsstyrelsen och Västra Mälardalen VA AB.

Figur 3. Schaktplan över undersökningsområdet. Skala 1:500. Infällning med skala 1:20 000.

RESULTAT

Det grävda schaktet i korsningen Östra hamngatan och Krukmakargränd var 7×7 meter stort och 3 meter djupt. Under asfalt och bärlager vidtog ett fyllnadslager bestående av sand, rullstensmaterial och enstaka moderna tegelfragment. Schaktet grävdes inte igenom fyllnadslagret och är därmed inte grävt i botten. Inget av arkeologiskt intresse påträffades i samband med schaktningen.

UTVÄRDERING AV RESULTATEN i förhållande till undersökningsplanen

Syftet med den arkeologiska schaktningsövervakningen var att undersöka eventuella lämningar som kunde beröras av det aktuella markarbetet. Inga avvikelser från undersökningsplan, tidplan eller budget gjordes.

TEKNISKA OCH ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Län	Västmanland
Kommun	Arboga
Landskap	Västmanland
Socken	Arboga
Fastighet	Sturestaden 3:1
Lämningsnummer	L2004:3307
Lämningstyp	Stadslager
Datering	–
Typ av undersökning	Schaktningsövervakning
Länsstyrelsens beslutsdatum	2024-10-17
Länsstyrelsens diarienummer	431-5668-2024
Ärendenummer i Fornreg	202500066
Arkeologgruppens projektnummer	P24072
Projektledning	Erica Strengbom
Personal	Erica Strengbom
Undersökningstid	2024-11-04 till 2024-11-08
Undersökt yta	49 m ²
Undersökt volym	147 m ³
Inmätningsteknik	Manuell inprickning
Koordinatsystem	SWEREF 99TM
Läge och koordinater	Ekonomiska kartan RAK Arboga 10G7a64 X 6584260 Y 548168
Höjdsystem	RH 2000
Arkiv	–
Digitalt arkiv	Arkivmaterialet är digitalt och förvaras tills vidare hos Arkeologgruppen.
Fynd	Inga fynd påträffades.

REFERENSER

- Alström, U. 2012. Schaktning för dagvattenbrunnar i Arboga.
Stiftelsen Kulturmiljövård. Rapport 2012:83.
- Ekholm, T. & Ramström, A. 2024. Krukmakargränd och Östra Hamngatan i Arboga.
Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning. L2004:3307, Sturestaden 3:1, Arboga stad, Arboga kommun, Västmanlands län, Västmanland. *Arkeologgruppen AB rapport 2024:60.*
- Nordström, A. 2015. Odling och bebyggelse i det tidigmoderna Arbogas utkant. Statens historiska museer. *Arkeologiska uppdragsverksamheten. Rapport 2015:49.*
- Spjuth, O. 2022. Gropgården - två tidigmoderna hus i Arboga,
Stiftelsen Kulturmiljövård. Rapport 2022:77.
- Spjuth, O. 2023. Kavelbro från 1600-talet i Hökenbergs gränd, Arboga.
Stiftelsen Kulturmiljövård. Rapport 2023:73.
- Strengbom, E. 2017. Stenkällare vid Medborgarhuset i Arboga.
Arkeologgruppen AB Rapport 2017:41.
- Vinoy, T. 2024. Sporadiska lämningar från tidigmodern tid i Arbogas stadslager.
Arkeologgruppen AB Rapport 2024:30.

FÖRTECKNING ÖVER FIGURER

Figur 1. Översiktskarta över Arboga med undersökningsområdet markerat med svart cirkel.
Skala 1:50 000. Infällning med skala 1:2 000 000.

Figur 2. Fornlämningssmiljön runt om undersökningsområdet, som är markerat med svart cirkel.
Skala 1:5 000.

Figur 3. Schaktplan över undersökningsområdet. Skala 1:500. Infällning med skala 1:20 000.

Arkeologgruppen AB

RAPPORT 2024:66

